

Şiddet: Tanımı ve Türleri

Yrd. Doç. Dr. Neşe Alkan, Atılım Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 49. Dünya Sağlık Asamblesi'nde (World Health Assambly [WHA49.25]) şiddetin önemli ve büyüyen bir halk sağlığı sorunu olduğunu deklare etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tarafında 2002 yılında yayınlanan 360 sayfalık Şiddet ve Sağlık Dünya Raporu'nda (World report on violence and health [WRVH]) şiddet, "Güç ya da fiziksel üstünlüğün kasıtlı olarak, tehdit unsuru olarak ya da bilfiil uygulanması ile; bireyin kendisini, başka bir kişiyi, grubu ya da topluluğu hedef alarak, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar ya da olumsuz gelişimine neden olması ya da bunlara neden olma ihtimali bulundurması" olarak tanımlanmıştır.

Bu raporda şiddetin tanımı yanısıra türleri de belirtilmiştir. Şiddet, bireyler ile etkileşim içinde bulunan dört temel başlık altında toplanmıştır. Bunlar: Fiziksel, cinsel, psikolojik (duygusal) saldırı ve yoksun bırakmadır.

Bu tiplere ek olarak, şiddet, şiddeti uygulayan kişiye bağlı olarak üç alt kategoriye ayrılmaktadır. Bireyin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve toplu şiddet.

Kendine yönelik şiddette, saldırgan ve kurban aynı kişidir yani bireyin kendisine zarar verme ihtimali yüksektir ya da gerçekten zarar vermektedir.

Kişilerarası şiddet ise bireyler arası şiddeti ifade etmektedir. Kişilerarası şiddetin üç şekli bulunmaktadır. Bunlar aile içi, eş/partner arasındaki şiddet ve toplumsal şiddettir. Çocuklara kötü muamele eş ve yaşlılara gösterilen şiddet aile içi şiddet, tanıdık bir kişi ya da bir ya-

bancından kaynaklanan şiddet ve kurumsal şiddet ise toplumsal şiddet altında değerlendirilmektedir.

Toplu şiddet daha büyük gruplar tarafından uygulanan şiddeti ifade etmektedir. Sosyal, politik ve ekonomik şiddet bu kategori içinde yer almaktadır.

Şiddet insanlıkla birlikte varolan bir sorun olarak anılsa da, kanıta dayalı uygulamalar, şiddeti bir halk sağlığı sorunu olarak ele alıp, planlı çalışmalar yapmanın, şiddeti ve neden olduğu zarar ve kayıpları azaltabildiğini göstermektedir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan şiddetin çeşitliliği, sıklığı ve derecesi bunun artık bireysel değil, toplumsal düzeyde bir sorun olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Bir sorunun halk sağlığı yaklaşımı olarak ele alınması, yaklaşım ve uygulamada belirli prensiplerin belirlenmesi ile mümkündür. İlk prensip, soruna yaklaşımın disiplinler arası ve bilim temelli olmasıdır. Psikoloji, tıp, sosyoloji, adli bilimler, ekonomi ve epidemiyoloji şiddet ile ilgili olan bilimsel disiplinlerden bazılarıdır. Bütüncül bir eylemin gerekliliği, halk sağlığı yaklaşımının diğer bir prensibidir. Bu prensibe göre bir sorun, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, hukuk ve siyaset alanlarının ortak, işbirliği içinde ve eşzamanlı önlem ve uygulamaları ile çözülebilir. Sorunun çözümü için gerekli olan ise bilimsel bilgi ve kanıta dayalı uygulamaların geliştirilmesidir. Öncelikle şiddetin büyüklüğü, genişliği, çeşitliliği, yaygınlığı, özellikleri hakkında sistematik, büyük ölçekli, yerel, ulusal ve uluslararası veri toplanması ve bilgilerin paylaşılması gerekmektedir. Bu bilgiler elde edildikten sonra, şiddetin ilişkili olduğu etmenler, nedensel faktörler, risk faktörleri ve müdahale

ile değiştirilebilecek olan faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bilgilere bağlı olarak, şiddeti önleme yöntemlerinin araştırılması, müdahale yöntemlerinin tasarlanması, denenmesi, uyarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Şiddetin, kanıksanmış bir sorun çözme, korkutma, güç gösterme ve itaat ettirme yöntemi olarak kullanımının önu geçmenin önemli yollarından biri koruyucu ve önleyici olarak yaklaşmaktır. Bu konuda bilgilendirme şiddeti önlemenin ilk basamağı olarak görülebilir. Aşağıda, literatürde kabul görmüş şiddet tanımına uyan ve üç başlık altında tanımlanabilecek olan eylemlerin listesi verilmiştir.

Burada listelenen eylemlere maruz kalan, tanık olan ya da bunları gerçekleştiren bireylerin, en kısa zamanda bu durumu bir uzman ile paylaşması, şiddeti önlemenin ilk adımı olacaktır.

Bir sorunun halk sağlığı yaklaşımı olarak ele alınması, yaklaşım ve uygulamada belirli prensiplerin belirlenmesi ile mümkündür.

1. Psikolojik Şiddet:

Kişinin ruh sağlığına, kendilik değerine yöneltilen şiddettir.

- Korkutmak
- Tehdit etmek
- Aşağılamak
- Reddetmek
- Küfür etmek
- Hakaret etmek
- Alay etmek
- Başka kadınlarla/erkeklerle kıyaslamak
- Her an nerede olduğunu kontrol etmek
- İnançlarını, kökenini, maaşını, işini vb küçümsemek
- Sürekli sözünü kesmek
- İsim takmak
- Yoksun bırakmak
- Yıldırımak
- Umursamamak
- Değersiz hissettirmek
- Korkuya yol açarak bastırmak,
- Görmezden/duymazdan gelmek
- Sevgi, şefkat ve destek gibi duygusal ihtiyaçların ihmal edilmesi
- Devamlı eleştirmek
- Kıskançlık
- Küçük düşürücü davranışlarda bulunmak
- Fiziksel şiddet uygulamakla tehdit etmek
- Duygu ve düşünceleri açıkça ifade etme özgürlüğünü kısıtlamak
- Yakınlarıyla görüşmesini engellemek ya da kısıtlamak
- Giyinme özgürlüğüne müdahale etmek
- Sistematik kızgınlık, öfke ve nefret göstermek
- Yetersizlik hissettirmek
- Suçluluk hissettirmek
- Belirsizlik yaratmak
- Sürekli eleştirmek
- Sevdiği şeylerden mahrum bırakmak
- Zayıf noktalarını ve korkularını aleyhine kullanarak tehdit etmek ve korkutmak
- Onun sevdiği bir şeye ya da onun için değerli olan bir şeye zarar vermek
- Küsmek, konuşmayı reddetmek
- İlişkideki sorunların tamamı için kişiyi suçlamak
- İstedikleri yapılmazsa kendine zarar vermekle/intihar etmekle tehdit etmek
- Bağırarak

- Karar vermesine engel olmak
- Bir yetişkine çocuk ya da uşak muamelesi yapmak
- Güvenmemek
- Önemli bilgileri saklamak
- Yalan söylemek
- Yakınlarına zarar vermekle tehdit etmek

2. Fiziksel Şiddet:

Kuvvet kullanarak kişiyi sindirmek ya da cezalandırmak amacıyla yapılan hareketlerdir.

- Tokat atmak
- Yumruklamak
- Sarsmak
- Çimdiklemek
- Isırmak
- Kemerle dövmek
- Eşya fırlatmak
- Sağını çekmek
- Fiziksel güç kullanarak eve girmesine ya da evden çıkmasına engel olmak
- Bıçak, silah gibi aletlerle yaralamak
- İşkence yapmak
- Boğmaya çalışmak
- Kolunu bükme
- Hasta, yaralı veya hamileyken gerekli yardımı esirgemek
- Sağlık için gerekli kaynaklara ulaşımına engel olmak (ilaç, tıbbi bakım, yiyecek, içecek, uyku gibi)
- Alkol ya da madde kullanmaya zorlamak
- Korktuğu birşeyle başbaşa bırakmak
- Tehlikeli olabilecek bir yerde yalnız bırakmak
- Bilerek aşırı hava koşullarına (çok sıcak ya da soğuk) maruz bırakmak

3. Cinsel Şiddet:

Bireyin rızası olmadan cinsel bir eylem gerçekleştirmektir.

- Cinsel ilişkiye zorlamak
- Kişi istemediği halde cinsel bir şekilde dokunmak
- Kişiyi cinsel bir eşyaymış gibi davranmak
- Cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanmak
- Fuhuşa zorlamak
- Kişinin cinselliğini aşağılamak ya da yok saymak
- Cinsel konularda bilgi almasını engellemek
- Kişiyi aşağılayıcı ya da acı verici cinsel durumlara zorlamak
- Kişiyi rızası dışında izlemek
- Kişiyi porno izlemeye ya da pornografik çekim yapmaya zorlamak
- Tehşircilik
- Rahatsız edici cinsel fıkralar anlatmak
- Cinsel ilgiden mahrum bırakmak
- Dayanaksız bir şekilde sadık olmamakla suçlamak
- Bilerek cinsel yolla bulaşan hastalıklara maruz bırakmak/ bulaştırmak

Kaynaklar

- Dünya Sağlık Örgütü <http://www.who.int/>
 Dünya Sağlık Örgütü Şiddeti Önleme Birliği <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>
 Geen, R. G., & Donnerstein, E. D. (Eds.). (1998). Human aggression: Theories, research, and implications for social policy. Elsevier.
 Hawkins, J. D., Herrenkohl, T., Farrington, D. P., Brewer, D., Catalano, R. F., & Harachi, T. W. (1998). A review of predictors of youth violence.
 Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. World Health Organization: Geneva http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf
 Stover, C. S., Meadows, A. L., & Kaufman, J. (2009). Interventions for intimate partner violence: Review and implications for evidence-based practice. Professional Psychology: Research and Practice, 40(3), 223.